

**Uchwała Nr XX/290/2011
Rady Miasta Tarnobrzeg
z dnia 29 grudnia 2011r.**

w sprawie uchwalenia „Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Tarnobrzeg na lata 2012 – 2032”.

Na podstawie art.18 ust.2 pkt.15 w związku z art.7 ust.1 pkt.1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz.1591 z późn. zm.) oraz art. 18 ust.1 w związku z art. 14 i art. 17 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) **Rada Miasta Tarnobrzeg,**

uchwala, co następuje:

§ 1

uchwala się „Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Tarnobrzeg na lata 2012 – 2032” stanowiący załącznik Nr 1 do uchwały.

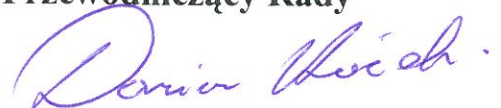
§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Tarnobrzeg.

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Dariusz Kołek

**RADA MIASTA
TARNOBRZEG**

Załącznik nr 1
do uchwały nr.XX/290/2011
Rady Miasta Tarnobrzeg
z dnia 29 grudnia 2011r.

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU ORAZ WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU MIASTA TARNOBRZEG NA LATA
2012 - 2032**

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	2
2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA.....	3
3. CHARAKTERYSTYKA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST.....	5
4. SZKODLIWOŚĆ AZBESTU DLA ZDROWIA LUDZKIEGO.....	6
5. CEL I ZADANIA PROGRAMU.....	8
6. PODSTAWOWE PRZEPISY PRAWNE I PROCEDURY DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI I ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST ORAZ OBOWIĄZKI Z NICH WYNIKAJĄCE	9
7. INFORMACJE O ILOŚCIACH WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE MIASTA.....	17
8. REALIZACJA PROGRAMU	19
9. FINANSOWE ASPEKTY REALIZACJI PROGRAMU	20
10. HARMONOGRAM RZECZOWO FINANSOWY REALIZACJI PROGRAMU	22
11. PODSUMOWANIE	22

1. Wprowadzenie

Azbest jest substancją stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska, której wykorzystywanie, przemieszczanie oraz eliminowanie dozwolone jest przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności.

Azbest, to grupa wielu minerałów krzemionkowych występujących w przyrodzie w postaci włókien cechujących się wytrzymałością na rozciąganie, elastycznością i odpornością na działanie czynników chemicznych i fizycznych.

Azbest, obok PCB, zakwalifikowany został przez ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska do substancji, które powodują szczególne zagrożenie dla środowiska. Zgodnie z polskimi uregulowaniami prawnymi, azbest lub wyroby zawierające azbest, dopuszczone są do użytkowania w instalacjach lub urządzeniach do dnia 31 grudnia 2032 r. Szacuje się, że czas eksploatacji wyrobów azbestowych wynosi około 30 lat, przy czym trwałość płyt dachowych i elewacyjnych w głównej mierze uzależniona jest od czynników atmosferycznych, biologicznych i mechanicznych. W miarę upływu czasu stan techniczny wyrobów azbestowych będzie się pogarszał. Zakłada się, że wraz ze wzrostem świadomości społeczeństwa o zagrożeniu azbestu dla zdrowia i środowiska, a także wraz z potrzebami podnoszenia estetyki wykończenia obiektów budowlanych wiązać się będzie konieczność usuwania pokryć azbestowo – cementowych i wymiana ich na inne, bez azbestowe.

Ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. wprowadzono w Polsce zakaz stosowania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Powyższa ustawa zakazuje:

- 1) wprowadzania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:
 - a) wyrobów zawierających azbest,
 - b) azbestu,
- 2) produkcji wyrobów zawierających azbest,
- 3) obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest.

Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski został przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 14 maja 2002 roku. Obejmował on lata 2003-2032. Program skoncentrowany był na perspektywie 30 lat, ponieważ taką żywotność posiada większość wyrobów azbestowych.

Podstawowymi celami programu było:

- 1) oczyszczenie terytorium kraju z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- 2) wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych działania azbestu u mieszkańców kraju ,
- 3) stopniowa likwidacja oddziaływania azbestu na środowisko i spełnienie standardów ochrony środowiska,

4) wdrożenie przepisów prawnych Unii Europejskiej oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

W latach 2003 – 2008 usunięto w Polsce zaledwie 1 mln Mg wyrobów azbestowych ze zinwentaryzowanych ok.15,5 mln Mg.

W dniu 14 lipca 2009 r. Rada Ministrów, na wniosek Ministra Gospodarki, podjęła uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pn.”Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”; zmienionej następnie uchwałą z dnia 15 marca 2010 r.

Główne cele programu to:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu,
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Dokument zakłada przyspieszenie tempa usuwania wyrobów zawierających azbest oraz zminimalizowania negatywnego oddziaływania azbestu na zdrowie ludzi i środowisko. Cele programu będą realizowane sukcesywnie aż do roku 2032, w którym zakładane jest oczyszczenie kraju z azbestu.

Podstawową strategią obu dokumentów, jest działanie na trzech poziomach:

- 1.centralnym – Rada Ministrów, minister właściwy ds. gospodarki i w strukturze Ministerstwa Gospodarki, Główny Koordynator Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu,
- 2.wojewódzkim – samorząd województwa,
3. lokalnym – samorząd powiatowy i samorząd gminny.

W związku z tym, miasto Tarnobrzeg, jako samorząd lokalny wypełnia przydzielone programowo zadania poprzez opracowanie „Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Tarnobrzeg na lata 2012 – 2032”.

W programie tym opisano ogólne mechanizmy oraz zasady pomocy, której Miasto zamierza udzielić osobom decydującym się na usunięcie azbestu ze swoich budynków i budowli. Pomoc ta ma na celu zachęcenie do podejmowania tego rodzaju działań oraz zmniejszenie ryzyka związanego z nieprawidłowym wykonaniem tych zadań.

2. Ogólna charakterystyka miasta

Zgodnie z regionalizacją fizyczno – geograficzną Polski (J.Kondracki 1998) miasto Tarnobrzeg położone jest w mezoregionach Równina Tarnobrzaska i Nizina Nadwiślańska, makroregionie Kotlina Sandomierska w podprovincji Północne Podkarpacie, prowincji Karpaty i Podkarpacie.

Miasto położone jest w północnej części województwa podkarpackiego, na prawym brzegu Wisły. Obejmuje fragment doliny Wisły oraz płaski teren wysoczyzny zwanej Garbem Tarnobrzeskim.

Teren Miasta leży w obrębie dzielnicy klimatycznej nizin i kotlin podgórskich. Warunki klimatyczne charakteryzują się upalnym latem, niezbyt mroźną zimą i stosunkowo małą ilością opadów.

Tarnobrzeg położony jest w zlewni rzeki Wisły, która stanowi naturalną zachodnią granicę Miasta. Sieć wód powierzchniowych w obrębie Miasta tworzą Wisła i jej prawobrzeżny dopływ Trześniówka (na znacznym odcinku płynąca wzdłuż granicy wschodniej Miasta) z Mokrzeszówką. Sieć wodną uzupełnia szereg bezimiennych cieków i rowów melioracyjnych. W dolinie rzeki (międzywale) występują liczne starorzecza.

W obrębie Tarnobrzega występuje niewielki fragment (13,7 km²) północno – zachodniej części głównego zbiornika wód podziemnych GZWP 425. Fragment ten położony jest w widłach Wisły i jej prawobrzeżnego dopływu – Łęgu.

Na terenie Miasta dominują gleby bielcowe, wytworzone z piasków gliniastych i glin lekkich. Mozaikowo występują również czarne ziemie i rędziny oraz gleby brunatne i mady. W ogólnej powierzchni Miasta użytki rolne stanowią 60 %. Dość duży jest udział gleb o odczynie kwaśnym.

Powierzchnia obszarów leśnych położonych w granicach administracyjnych tarnobrzeskiego powiatu grodzkiego wynosi 634 ha. Są to lasy państwowe, administrowane przez Nadleśnictwo Nowa Dęba, lasy gminne oraz lasy stanowiące własność osób fizycznych. Lasy państwowe, to kompleks leśny „Zwierzyniec” i las „Jasień”. Większe skupiska leśne, to las gminny „Kamionka” i kompleks występujący w rejonie osiedla Ocice.

Na terenie Miasta ustanowiono 37 pomników przyrody, w tym: 27 stanowią pojedyncze drzewa, 9 – grupy drzew, 1 aleja.

Poprzez środkową część wschodniej granicy administracyjnej, teren Miasta sąsiaduje (odcinkami bezpośrednio) z rozległym obszarem specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 OSO „Puszcza Sandomierska” o kodzie PLB 180005. Jest to obszar , na który składają się rozległe kompleksy leśne, będące siedliskiem wielu chronionych gatunków ptaków.

Potencjalny specjalny obszar ochrony siedlisk, to proponowany (Shadow List 2008) z Dyrektywy Siedliskowej – SOOS „Tarnobrzaska Dolina Wisły” o kodzie PLH 1843, obejmujący na obszarze Miasta koryto rzeki wraz z bezpośrednio przyległymi terenami zalewów, położonymi w międzywale Wisły.

Podstawowym celem ochrony tego potencjalnego obszaru Natura 2000, jest zachowanie siedlisk przyrodniczych i zbiorowisk genetycznie i funkcjonalnie związanych z dynamiką dużej niżowej rzeki.

Jedną trzecią obszaru pokrywają wody Wisły, podobną powierzchnię siedliska rolnicze, jedną czwartą obszaru: łąki, niewielką część lasy liściaste i sady. Obszar ten w całości jest położony na Terenie Kotliny Sandomierskiej, na Nizinie Nadwiślańskiej, na styku dwóch województw. Obejmuje dolinę Wisły ograniczoną do międzywala, na odcinku od ujścia Wisłoki – poniżej Połańca, do Sandomierza. Jest to teren, gdzie w dużej ilości

oprócz cennych siedlisk przyrodniczych występują także duże ilości ptaków, dla których teren ten jest swoistym korytarzem ekologicznym.

Tarnobrzeg wchodzi w skład województwa podkarpackiego. Jest siedzibą powiatów: grodzkiego i ziemskiego. Miasto Tarnobrzeg zajmuje obszar 86 km².

W 2009 r. miasto Tarnobrzeg zamieszkiwało 49 419 osób (stan na dn. 31 XII, GUS), gęstość zaludnienia wynosiła 579 osób na km², przyrost naturalny na 1000 osób wynosił 1,3. Tarnobrzeg do niedawna pełnił rolę ośrodka przemysłowego, opartego na górnictwie i przetwórstwie siarki. Obecnie teren Tarnobrzega wchodzi w skład Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Euro – Park Wisłosan”. Do ważniejszych zakładów zlokalizowanych na terenie Miasta należą: Zakłady Chemiczne „Siarkopol” Sp. z o.o., Zakład Surowców Chemicznych i Mineralnych „Piotrowice II” Sp. z o.o., Kopalnia Siarki „Machów” S.A., Kopalnie i Zakłady Przetwórcze Siarki „Siarkopol” w likwidacji, Zakłady Chemiczne Anser – Tarnobrzeg Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o..

Użytki rolne zajmują ogółem 5 406 ha. Rolnictwo w mieście Tarnobrzeg, to produkcja roślinna oparta na uprawie zbóż (pszenica, żyto), oraz uprawie ziemniaków, a także produkcja zwierzęca (trzoda chlewna, bydło).

3. Charakterystyka wyrobów zawierających azbest

Azbest to minerały z grupy serpentynów i amfiboli występujących w postaci włóknistych skupień. Są to uwodnione krzemiany magnezu, żelaza, wapnia i sodu.

Azbest jest materiałem praktycznie niezniszczalnym, nie ulega on degradacji biologicznej, ani termicznej, w związku z czym może pozostawać w środowisku przez setki lat.

Azbest jest powszechnie stosowanym od stu lat wyrobem budowlanym. Produkowano z niego głównie pokrycia dachowe i elewacyjne oraz rury wodociągowe i kanalizacyjne. Na świecie wytwarzano 3 typy minerałów:

- krokidolit „ azbest niebieski” – amfibol, ma najkorzystniejsze właściwości mechaniczne, dzięki czemu był najchętniej wykorzystywany w przemyśle, jest najbardziej szkodliwym, rakotwórczym i mutagennym rodzajem azbestu. Został on najwcześniej wycofany z użytkowania w latach 80 - tych.,

- amosyt – „ azbest brązowy” – należący do grupy amfiboli, o szkodliwości pośredniej. Charakteryzuje się sztywniejszymi i mniej giętkimi włóknami niż chryzotyl. Stosowano go jako tynki i natryski ogniochronne w Europie Zachodniej,

- chryzotyl – „ azbest biały” – serpentyn, najmniej szkodliwy spośród wymienionych trzech typów azbestu. Wytwarzano z niego przedzę termoizolacyjną, wyroby azbestowo - cementowe i tkane.

Klasyfikację wyrobów zawierających azbest przeprowadza się na podstawie trzech kryteriów: zawartości azbestu, stosowanego spoiwa oraz gęstości objętościowej wyrobu. Wyroby zawierające azbest dzielimy na dwie klasy:

- Klasa I – wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1000 kg/m^3 definiowane jako „miękkie”, zawierające powyżej 20 % (do 100%) azbestu. Są podatne na uszkodzenia mechaniczne, przez co uwalniają duże ilości włókien azbestowych do otoczenia. Głównie stosowane były w wyrobach tekstylnych w celach ochronnych oraz jako koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe, m.in. w sprzęcie AGD, płytki podłogowe PCV oraz materiały i wykładziny cierne.

- Klasa II – obejmuje wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m^3 , definiowane jako „twarde”. Zawierają poniżej 20% azbestu. Włókna są ze sobą mocno związane, więc w przypadku mechanicznego uszkodzenia emisja azbestu do otoczenia jest niewielka. Zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi stwarza obróbka tych wyrobów (cięcie, wiercenie otworów) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w trakcie prac remontowych. Najczęściej w Polsce stosowanymi wyrobami z tej klasy są płyty azbestowo – cementowe typ „karo”, stosowane jako pokrycia dachowe oraz płyty płaskie wykorzystywane jako elewacje w budownictwie wielokondygnacyjnym. W mniejszych ilościach produkowane i stosowane były rury azbestowo – cementowe służące do wykonywania instalacji wodociagowych i kanalizacyjnych oraz w budownictwie, jako przewody kominowe i zsypane.

Azbest ze względu na takie zalety jak : odporność na wysokie temperatury, działanie mrozu, kwasów, substancji żrących a także elastyczność, stosowany był szeroko od ponad 100 lat w około 3 tyś. wyrobów przemysłowych. W Polsce azbest najczęściej wykorzystywano do produkcji: pokryć dachów (eternit falisty i płaski), płyt elewacyjnych i balkonowych, rur do wykonywania instalacji wodociagowych, kanalizacyjnych i centralnego ogrzewania, sprzęgieł i hamulców, różnych typów izolacji cieplnej .

Najbardziej trwałymi wyrobami azbestowymi są płyty azbestowo- cementowe, których żywotność dochodzi do ponad 30 lat. Mimo to, azbest ulega korozji na skutek działania zmiennych warunków pogodowych oraz kwaśnych deszczy. Dochodzi wtedy do pęknięć i odpajania kolejnych warstw materiału. Azbest może ulec również mechanicznemu uszkodzeniu, w wyniku działalności człowieka np. w trakcie nieprawidłowego montażu. Oba czynniki (antropogeniczny jak i przyrodniczy) doprowadzają w rezultacie do emisji drobnych włókien azbestu do powietrza. Pył azbestowy jest niebezpieczny dla zdrowia, gdyż powoduje poważne choroby układu oddechowego.

Producenci wyrobów azbestowych szacują ich żywotność na ponad 30 lat, przy założeniu, że płyty azbestowe były prawidłowo położone i pomalowane farbą akrylową i konserwowane co 5 – 7 lat. Biorąc pod uwagę sugestie producentów, w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu określono rok 2032, jako docelowy termin realizacji zadań w nim określonych.

4. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego

Azbest staje się zagrożeniem dla zdrowia, gdy dojdzie do korozji lub uszkodzenia wyrobów zawierających azbest (łamanie , kruszenie, cięcie, szlifowanie itp.). Źródłem emisji

są najczęściej wyroby azbestowe służące jako pokrycia dachowe i elewacyjne oraz „dzikie” wysypiska wyrobów z azbestu. Wówczas uwalniane są do powietrza włókna azbestu, które mogą zostać przeniesione przez układ oddechowy do płuc. Dopóki włókna nie są uwalniane do powietrza i nie występuje ich wdychanie, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Na typ patologii wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien i ich stężenie oraz czas trwania narażenia. Oddychanie powietrzem zanieczyszczonym włóknami azbestowymi prowadzi do szeregu chorób układu oddechowego m.in.:

- pylicy azbestowej (azbestozy)- uszkodzenia i zwłóknienia tkanki płucnej,
 - łagodnych zmian opłucnowych – występują już przy niewielkim narażeniu na włókna azbestowe, powodują ograniczenie funkcjonowania płuc, zwiększają ryzyko zachorowania na raka oskrzeli i międzybłoniaka opłucnej,
 - raka płuc (najpowszechniejszy nowotwór złośliwy powodowany przez azbest),
 - międzybłoniaka opłucnej i otrzewnej (nowotwory o wysokiej złośliwości).
- Jest to postępująca choroba prowadząca do śmierci. Okres rozwoju może wynosić nawet 25-40 lat.

Zachorować mogą osoby, które miały kontakt z azbestem ze względu na rodzaj wykonywanej pracy, oraz osoby narażone na długotrwałe wdychanie włókien azbestowych o małym stężeniu, jak też osoby narażone na krótkotrwałe przebywanie w miejscu o dużym stężeniu włókien azbestowych. Nie wiadomo, jaka ilość pyłu azbestowego wywołuje choroby. Wiadomo natomiast, że im więcej włókien azbestu wdychanych jest do układu oddechowego, tym większe jest ryzyko choroby. Choroby mogą wystąpić nawet po 30 latach od momentu kontaktu z pyłem azbestowym.

Dla uniknięcia groźby chorób, organizm nie powinien być ekspozycyjnie na powietrze znacznie zanieczyszczone pyłami azbestu. Niewielka, przypadkowa ekspozycja jest powszechna, ze względu na rozpowszechnienie wyrobów azbestowych, oraz stałą obecność niewielkich poziomów pyłów azbestu występujących w powietrzu atmosferycznym w sposób naturalny. Zanieczyszczenia te, w obszarach zurbanizowanych, występują w nieco wyższych poziomach.

Pomimo tego, że azbest był wykorzystywany od czasów starożytnych, to jego szkodliwy wpływ na organizm człowieka rozpoznano dopiero na początku XX w. . Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i liczby włókien, które uległy retencji w płucach, jak również od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Ważna jest tu średnica włókien. Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 μm przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych podczas , gdy włókna grube o średnicy powyżej 5 μm , zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Skręcone włókna chryzolititu o dużej średnicy mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, czyli takie, które mogą występować w trwałej postaci w powietrzu i przedostawać się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Są one dłuższe od 5 μm , mają grubość

nie większą niż 3 μm i stosunek długości do średnicy mniejszy niż 3: 1. Włókna te, wdychane do pęcherzyków płucnych, nie mogą już być wydalone. Ich szkodliwe działanie może ujawnić się dopiero po wielu latach.

Azbest jest zaliczany do dziesięciu najgroźniejszych substancji zanieczyszczających na ziemi. W związku z tym, azbest znajduje się w wykazie opracowanym przez Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej, jako niebezpieczna substancja chemiczna o udowodnionym działaniu rakotwórczym dla człowieka.

5. Cel i zadania programu

Azbest jest niebezpieczny dla zdrowia, gdyż powoduje poważne choroby układu oddechowego. Z tego względu w Polsce podejmuje się działania zmierzające do wyeliminowania ze środowiska szkodliwych wyrobów azbestowych. Ze względu na zagrożenie, jakie stwarzają ww. wyroby, powinny one zostać usunięte ze wszystkich obiektów w kraju do końca 2032 r. . By wspomóc proces usuwania na terenie kraju wyrobów zawierających azbest, sporządzono „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” oraz „Wojewódzki program usuwania azbestu na lata 2009 – 2032”. Miasto Tarnobrzeg również wdraża na swoim terenie „Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Tarnobrzeg na lata 2012 -2032”.

Celem podstawowym programu jest:

USUNIĘCIE AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU MIASTA TARNOBZREG, A PRZEZ TO WYELIMINOWANIE SZKODLIWEGO WPLYWU I NIEBEZPIECZNYCH DLA ZDROWIA I ŚRODOWISKA, SKUTKÓW DZIAŁANIA AZBESTU.

Cel ten pozostaje w ścisłej relacji z celami zdefiniowanymi w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe w perspektywie długoterminowej (okres do 2032r.), poprzez usunięcie z terenu miasta Tarnobrzeg stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest i ich bezpieczne unieszkodliwienie.

Jest to cel długoterminowy, a jego realizacja wymaga zaangażowania mieszkańców, właścicieli obiektów, w których występują wyroby zawierające azbest. Tempo realizacji celu może ulec przyspieszeniu, w zależności od możliwości finansowych mieszkańców oraz możliwości pozyskania zewnętrznych środków na realizację zakładanego celu.

Ogólnym zadaniem programu jest określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest . W programie zatem założono realizację następujących zadań:

1. utworzenie i aktualizację wykazów danych o lokalizacji wyrobów zawierających azbest,
2. określenie uczestników programu,
3. edukację mieszkańców Miasta w zakresie szkodliwości azbestu dla zdrowia człowieka,

4. zapoznanie mieszkańców Miasta z procedurami usuwania, zabezpieczania i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych,
5. propagowanie właściwych metod i sposobów bezpiecznego dla środowiska i zdrowia człowieka usuwania azbestu,
6. mobilizowanie właścicieli budynków i obiektów przemysłowych do usunięcia wyrobów zawierających azbest, poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej,
7. pomoc w usuwaniu i unieszkodliwianiu odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych (w późniejszym terminie w miarę możliwości finansowych również z nieruchomości wspólnot mieszkaniowych, jednostek budżetowych, zakładów budżetowych i innych),
8. podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację programu,
9. przeznaczenie środków finansowych z Budżetu Miasta oraz ze źródeł zewnętrznych na realizację programu,
10. eliminacja możliwości powstawania „ dzikich” wysypisk z odpadami zawierającymi azbest,
11. bieżący monitoring realizacji programu i okresowe raportowanie jego realizacji władzom samorządowym oraz mieszkańcom,
12. okresowe weryfikacje i aktualizacje programu.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest należy do właścicieli, użytkowników i zarządców nieruchomości, obiektów budowlanych , instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest. Właściciele ci, często jednak nie posiadają funduszy na usuwanie azbestu, głównie z pokryć dachowych. Jednym ze sposobów przyśpieszenia procesu usuwania wyrobów zawierających azbest i jednocześnie zabezpieczenia środowiska przed zagrożeniem spowodowanym nieodpowiednim postępowaniem z tymi odpadami , jest pomoc w sfinansowaniu np. kosztów usuwania, transportu i unieszkodliwiania odpadów. Jest to priorytetowe zadanie dla miasta Tarnobrzeg.

6. Podstawowe przepisy prawne i procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest oraz obowiązki z nich wynikające

Obecnie w Polsce istnieje szereg przepisów dotyczących problematyki azbestu. Regulacje prawne dotyczące azbestu i wyrobów zawierających azbest zostały oparte na przepisach obowiązujących w Unii Europejskiej.

I. ustawy

1. ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tj. Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz.20 z późn. zm.). Zakazuje ona wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec.

Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.

2. ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 243, poz.1623 z późn. zm.). W przypadku występowania azbestu (art.30 ust.7) właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust.1 powołanego wyżej artykułu, jeśli ich realizacja może spowodować m.in. zagrożenie bezpieczeństwa ludzi, pogorszenie stanu środowiska bądź pogorszenie warunków zdrowotno – sanitarnych.
3. ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 185, poz.1243 z późn.zm). Ustawa określa zasady postępowania z odpadami w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko , a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. W ustawie określone zostały obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów , w tym odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje całokształt spraw administracyjnych, związanych z postępowaniem przy zbieraniu, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu , w tym składowaniu odpadów , a także wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących składowisk odpadów. Ustawa wprowadziła obowiązek opracowania planów gospodarki odpadami na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.
4. ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 z późn. zm.). Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów , z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych uregulowań, dotyczących m.in. : opracowania programów ochrony środowiska, prowadzenia państwowego monitoringu środowiska, kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska, ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególnie zagrożenie dla środowiska, ochrony powierzchni ziemi, przeciwdziałania zanieczyszczeniom, w tym konieczność oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc , w których on się znajduje, konieczność dokumentowania informacji w sprawie m.in. występowania azbestu.
5. ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 199, poz.1671 z późn. zm.).Ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju mają zastosowanie przepisy zawarte

w załącznikach A i B do umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) – jednolity tekst umowy ADR został opublikowany w Dz.U. z 2005r. Nr 178, poz.1481. Przepisy umowy ADR oraz ustawy, określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu odpadów niebezpiecznych. Zgodnie z przepisami, pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów, zaś kierowcy pojazdów winni być przeszkoleni w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.

II. akty wykonawcze

1. rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz.U. z 2001 r. Nr 112, poz.1206). Zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych grupach i podgrupach z przypisanym kodem klasyfikacyjnym:

06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy,

06 13 04 * – odpady z przetwarzania azbestu,

10 11 81* - odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła),

10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo – azbestowych,

15 01 11* - opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,

16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest,

16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające azbest,

17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest,

17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest,

gwiazdka – oznacza odpady niebezpieczne.

2. rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz.U. Nr 249, poz.1673). W rozporządzeniu, w celu zapewnienia kontroli przemieszczania odpadów, określone zostały wzory dokumentów stosowanych do prowadzenia ich ilościowej i jakościowej ewidencji. Ewidencję odpadów zobowiązani są prowadzić posiadacze odpadów, zgodnie z przyjętym katalogiem odpadów i listą odpadów niebezpiecznych.

3. rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz.U. z 2003 r. Nr 61, poz.549). Określa m.in. wymagania dotyczące składowania dla odpadów zawierających azbest, wymienionych w katalogu odpadów o kodzie: 17 06 01* i 17 06 05*.
4. rozporządzenie Ministra Gospodarki , Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz.649 z późn. zm.). Określa obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest , sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest, warunki przygotowania do transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania, wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.
5. rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz.U. Nr 216, poz.1824). Określa obowiązki pracodawcy zatrudniającego pracowników przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.
6. rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011r. Nr 8, poz.31). Określa m.in. wymagania w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest, ich przemieszczania, sposobu oznaczania miejsc, pomieszczeń, instalacji lub urządzeń zawierających azbest, sposobu inwentaryzowania wyrobów zawierających azbest w miejscach ich wykorzystywania.
7. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. Nr 213, poz.1397). Do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się m.in. wydobywanie azbestu lub instalacje do przetwarzania azbestu lub produktów zawierających azbest w tym : produktów azbestowo – cementowych w ilości gotowego produktu nie mniejszej niż 200 t na rok; materiałów ciernych w ilości gotowego produktu nie mniejszej niż 50 t na rok; innych produktów zawierających azbest w ilości nie mniejszej niż 200 t na rok. Do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko rozporządzenie zalicza instalacje do przetwarzania produktów zawierających azbest inne niż wymienione powyżej.

8. zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P.Nr 19, poz.231).

IV. inne

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032 (M.P. z 2010 r. Nr 33 poz. 481). Program zastępuje dotychczasowy „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski”. Określa nowe zadania niezbędne do oczyszczenia Kraju z azbestu i utrzymuje dotychczasowe cele.

Polskie prawodawstwo dopuszcza wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest w użytkowanych budynkach, instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2032 r. W sposób szczegółowy określa również wymagania dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami azbestowymi, obowiązki organów administracji a także właścicieli i zarządców nieruchomości w tym zakresie oraz obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Podstawowe obowiązki organów samorządowych, właścicieli i zarządców nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących działalność, w wyniku której powstają odpady zawierające azbest przedstawiono poniżej.

Obowiązki gminy i powiatu :

- opracowanie, przyjęcie i aktualizacja planu gospodarki odpadami ,
- gromadzenie informacji przekazywanych przez osoby fizyczne (właścicieli i zarządców nieruchomości) o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
- przedkładanie marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu,
- zatwierdzanie programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi, w tym odpadami zawierającymi azbest,
- edukowanie społeczeństwa w zakresie szkodliwego oddziaływania azbestu na zdrowie ludzi i środowisko.

Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości:

- kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest,
- sporządzanie okresowej oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest ,
- inwentaryzacja zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,
- na podstawie dokonanej inwentaryzacji sporządzanie i przedkładanie prezydentowi miasta (dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) lub marszałkowi województwa (dotyczy pozostałych, wykorzystujących wyroby zawierające azbest) corocznej „informacji o wyrobach zawierających azbest”. Informacje należy przedkładać właściwemu organowi do dnia 31 stycznia każdego roku,
- zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno – budowlanemu, prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, zgodnie z przepisami budowlanymi,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest, zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia,
- w przypadku dokonania usunięcia wyrobów azbestowych, przechowywanie przez wymagany prawem okres czasu, oświadczenia wydanego przez uprawnionego wykonawcę o prawidłowości wykonania prac, oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych,
- przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo, instalacji lub urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo – cementowych,
- sporządzanie, zgodnie z wymogami prawa, planu kontroli jakości powietrza obejmującego pomiar stężenia pyłu azbestowego dla każdego pomieszczenia, w którym znajdują się instalacje lub urządzenia zawierające azbest.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest:

- uzyskanie odpowiednio zezwolenia, pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi albo złożenie organowi informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi (w zależności od ilości wytwarzanych odpadów),
- przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy

zabezpieczeniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,

- opracowanie przed rozpoczęciem prac, szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:
 - identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu, albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,
 - informację o metodach wykonywania planowanych prac,
 - zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu,
 - ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza,
 - posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,
 - zgłoszenie prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy,
- zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania w sposób określony w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
- złożenie właścicielowi/ zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonanych prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych. Oświadczenie to, przechowuje się przez okres co najmniej 5 lat.

Transport odpadów zawierających azbest

Przedsiębiorca prowadzący działalność w zakresie transportu odpadów, jest zobowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności. Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów jest wydawane w drodze decyzji, przez właściwy organ, na czas oznaczony nie dłuższy niż 10 lat.

Organem właściwym jest regionalny dyrektor ochrony środowiska (dla przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych), albo starosta właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania transportującego odpady.

Zlecający usługę transportu odpadów jest obowiązany wskazać prowadzącemu taką działalność, miejsce odbioru odpadów oraz posiadacza odpadów, do którego należy te odpady dostarczyć. Przekazanie partii odpadów zawierających azbest przez wytwórcę odpadów innemu posiadaczowi odpadów niebezpiecznych, odbywa się z zastosowaniem „Karty przekazania odpadu”, oraz podstawowej charakterystyki odpadu – sporządzonej przez wytwórcę lub posiadacza odpadów. Prowadzący działalność w zakresie transportu odpadów jest obowiązany poświadczyć na karcie przekazania odpadów, wystawionej przez posiadacza odpadów, wykonanie usługi transportu, pozostawiając sobie jeden egzemplarz karty. Prowadzący działalność w zakresie transportu odpadów, prowadzi także ilościową i jakościową ewidencję odpadów, z wykorzystaniem karty przekazania odpadów.

Do przedsiębiorcy prowadzącego działalność wyłącznie w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych na składowisko należy:

- posiadanie karty przekazania odpadu z potwierdzeniem przejęcia odpadu,
- posiadanie dokumentu przewozowego z opisem odpadów niebezpiecznych,
- posiadanie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,
- posiadanie przez kierowcę zaświadczenia ADR o ukończeniu kursu kształcącego dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne, oznakowanie pojazdu odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi,
- utrzymanie czystości skrzyni ładunkowej pojazdu,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie literą „a”,
- sprawdzenie umocowania sztuk przesyłki z odpadami w pojeździe.

Odpady niebezpieczne zawierające azbest, transportowane są na składowisko przeznaczone do składowania tego typu odpadów. Tam następuje ich przekazanie następnemu posiadaczowi odpadów – zarządzającemu składowiskiem i potwierdzenie tego faktu na karcie przekazania odpadu.

Unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest

Jedyną stosowaną formą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest w Polsce jest ich składowanie na składowiskach odpadów niebezpiecznych, lub też na wydzielonych kwaterach przeznaczonych do składowania odpadów niebezpiecznych, na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

Składowanie odpadów zawierających azbest ma na celu ich całkowite odizolowanie od otoczenia. Przyjętą ogólnie procedurą, jest składowanie odpadów w zagłębieniach terenu o głębokości ok. 8 m, ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się, często odpady umieszczane są w szczelnych opakowaniach np. typu „BIG BAG”, bądź też szczelnie foliowane. Każda warstwa odpadów przykryta jest folią lub warstwą gruntu. Warstwa eksploatowana, po zakończeniu procesu składowania, zostaje przykryta odpowiednią warstwą ziemi (na poziomie 2 m poniżej terenu otoczenia). Tak zabezpieczone złoże jest nieszkodliwe dla powietrza oraz środowiska gruntowo – wodnego.

Rozwój technologii, dopuszcza możliwości przetwarzania odpadów azbestowych w sposób zapewniający unicestwienie włókien. Prawne dopuszczenie przetwarzania odpadów azbestowych w urządzeniach przewoźnych, służących unicestwieniu włókien azbestu, będzie alternatywą do budowy nowych składowisk odpadów azbestowych.

W ustawie z dnia 22 stycznia 2010 roku o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw, pojawiła się po raz pierwszy regulacja dotycząca możliwości wykorzystania przewoźnych urządzeń do przetwarzania włókien azbestu. Art. 38 a ust.1 wyżej powołanej ustawy stanowi: „Dopuszcza się przetwarzanie odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych zapewniających takie przekształcenie włókien azbestu, aby nie stwarzały one zagrożenia dla zdrowia lub życia ludzi oraz dla środowiska, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie ust.3”, (dot. aktów wykonawczych – rozporządzeń ministra właściwego do spraw gospodarki).

Ustawa określa również, że wytwórca odpadów, który prowadzi działalność polegającą na świadczeniu usług m.in. w zakresie budowy, rozbioru, remontu obiektów, a także przetwarzania odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych, będzie musiał uzyskać decyzję zatwierdzającą program gospodarki odpadami. Decyzja ta będzie wydawana na czas oznaczony, nie dłuższy niż pięć lat.

W województwie podkarpackim funkcjonują dwa składowiska odpadów, na których na wydzielonych kwaterach, deponowane są odpady zawierające azbest. Są to składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, zlokalizowane w miejscowości Młyny, gmina Radymno, powiat jarosławski oraz w miejscowości Pysznica, gmina Pysznica, powiat stalowowolski. W trakcie przygotowywania jest kwatera na składowisku w Kozodrzy, gmina Ostrów, powiat ropczycko – sędziszowski, która ma zostać przeznaczona na deponowanie odpadów zawierających azbest.

7. Informacje o ilościach wyrobów zawierających azbest na terenie miasta.

Na podstawie przeprowadzonej w 2001r., inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, zaktualizowanej w 2011 r. przy współpracy z przewodniczącymi zarządów osiedli, określono szacunkową ilość oraz miejsca ich występowania na terenie miasta Tarnobrzeg.

Inwentaryzacja ta jest podstawą opracowania „Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Tarnobrzeg na lata 2012 – 3032”

Wyniki inwentaryzacji przedstawiono w tabelach poniżej.

Tabela nr 1. „ Wykaz osiedli oraz szacunkowa powierzchnia eternitowych pokryć dachowych znajdujących się na nieruchomościach stanowiących własność osób fizycznych”.

Lp.	Osiedle	powierzchnia w m ²
1.	Dzików	3667
2.	Miechocin	6404
3.	Mokrzyszów	41825
4.	Nagnajów	2391
5.	Ocice	10465
6.	Piastów	1610
7.	Przywiśle	175
8.	Serbinów	55
9.	Siarkowiec	1234
10.	Sielec	6784
11.	Sobów	20765
12.	Stare Miasto	278
13.	Wielopole	300
14.	Wielowieś	7720
15.	Zakrzów	11344

Razem : 115 017 m²

Inwentaryzacja objęła nieruchomości osób fizycznych, zlokalizowanych na terenie Miasta i określała powierzchnię płyt azbestowo- cementowych dla budownictwa.

Wyroby zawierające azbest na terenie Miasta, to głównie eternit pokrywający dachy budynków mieszkalnych, inwentarskich i gospodarczych. Oszacowana ilość eternitowych pokryć dachowych na nieruchomościach stanowiących własność osób fizycznych wynosi ogółem – 115 017 m.² Najwięcej eternitu znajduje się na budynkach w osiedlach rolniczych, a szczególnie w osiedlu Mokrzyszów: 41825 m² (co stanowi 36 % ogólnej ilości), oraz w osiedlu Sobów : 20765 m² (co stanowi 18 % ogólnej ilości).

Reasumując, ponad połowa (54%) eternitowych pokryć dachowych na nieruchomościach będących własnością osób fizycznych w mieście Tarnobrzeg, znajduje się w dwóch osiedlach tj. w Mokrzeszowie i Sobowie.

Według przeprowadzonej w 2001r. inwentaryzacji, oszacowana ilość eternitowych pokryć dachowych na nieruchomościach stanowiących własność osób fizycznych wynosiła 154 200 m.² Oznacza to, iż w okresie od 2001 r. do 2011r., właściciele nieruchomości usunęli ponad 39 000 m² eternitu.

Na obiektach stanowiących własność Miasta znajduje się **850 m²** eternitu i wyrobów zawierających azbest.

Są to m.in. pokrycia dachowe altan śmietnikowych szkół i przedszkoli, starej remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w Mokrzeszowie (przeznaczony na miejski magazyn przeciwpożarowy), dwóch budynków socjalnych oraz płyty płaskie azbestowo – cementowe w ścianach zewnętrznych budynku położonego przy ul. Św.Barbary 8.

Na terenie miasta Tarnobrzeg nie przewiduje się wzrostu ilości wyrobów zawierających azbest, z uwagi na obowiązujący całkowity zakaz ich stosowania. Ilość tych wyrobów będzie sukcesywnie malała ,w związku z ich stopniowym usuwaniem, które zakończone zostanie do roku 2032.

8. Realizacja programu

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Tarnobrzeg skierowany jest do osób fizycznych: wszystkich właścicieli, zarządców lub użytkowników budynków i nieruchomości, na których znajdują się wyroby zawierające azbest. W miarę realizacji programu oraz prowadzonej edukacji mieszkańców, przewiduje się wzrost zainteresowania programem. Miasto Tarnobrzeg dofinansowywać będzie koszty związane z demontażem, zabezpieczeniem, transportem i unieszkodliwianiem azbestu do maksymalnej kwoty związanej z pokryciem tych kosztów. Usuwanie azbestu przez osoby lub firmy nie posiadające zezwolenia na wykonywanie tego rodzaju prac, jest niezgodne z obowiązującymi przepisami prawa.

Mając jednak na uwadze, przypadki składowania na posesjach uprzednio zdemontowanego azbestu, oraz chcąc uniknąć zalegania go na „dzikich” wysypiskach, przewiduje się pomoc w dofinansowaniu działań polegających na transporcie i unieszkodliwieniu wcześniej zdemontowanych wyrobów zawierających azbest. Jednakże, w celu ograniczenia procederu niezgodnego z prawem demontażu wyrobów zawierających azbest przez nieuprawnione firmy lub osoby i pozostawianie ich na posesjach właścicieli, założeniem programu jest dofinansowanie kosztów w początkowym okresie obowiązywania programu, z jednoczesnym ograniczeniem do minimum finansowania w kolejnych latach. To ograniczenie podyktowane jest zamiarem finansowania w 100% usuwania azbestu, w zgodzie z obowiązującymi w tej materii przepisami prawa.

Program nie zakłada sztywnych norm w kontekście jego realizacji, realizatorzy będą starali się dostosowywać go w kolejnych latach do aktualnych potrzeb. Informacje o programie będą ogólnie dostępne, a jego uczestnicy stale informowani o przebiegu

3. unieszkodliwianie odpadów – proces polega na składowaniu odpadów azbestowych na składowiskach odpadów, bądź unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest w urządzeniach mobilnych, w celu eliminacji negatywnego oddziaływania włókien azbestowych na środowisko.

Dla oszacowania prawdopodobnych kosztów przedsięwzięcia, przyjęto następujące jednostkowe koszty wykonania w/ w usług:

Średni koszt usunięcia, transportu i unieszkodliwiania jednego metra kwadratowego płyt falistych wynosi ok. 12 zł. (brutto).

Przy ustalaniu kosztów oparto się na informacjach pochodzących od firm świadczących usługi w zakresie usuwania eternitu z pokryć dachowych i transportu odpadów azbestowych.

Na terenie miasta Tarnobrzeg, zinwentaryzowano ogółem **115 867 m²** materiałów zawierających azbest. Zakładając, że realizacja programu potrwa do 2032 roku , czyli przez okres 21 lat:

koszt usunięcia materiałów zawierających azbest wyniesie:

$$115\ 867\ m^2 \times 12\ zł = 1\ 390\ 404,00\ zł$$

średni roczny koszt usunięcia materiałów zawierających azbest wyniesie:

$$1\ 390\ 404,00\ zł : 21 = 66\ 210,00\ zł$$

Zasady udzielania dofinansowania oraz wymogi, jakie właściciel nieruchomości powinien spełniać, aby uzyskać dofinansowanie określone będą odrębnie w zarządzeniu Prezydenta Miasta Tarnobrzeg.

10. Harmonogram rzeczowo – finansowy realizacji programu

Lp	Zadanie	Termin realizacji	Koszty
1	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników budynków, budowli i instalacji zawierających azbest	2012- 2032	Praca własna
2	Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest	2012- 2032	Praca własna
3	Odbiór odpadów zawierających azbest z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych i innych	2012- 2032	66 tyś. zł. w 2012r. następne lata – w miarę środków uchwalonych przez Radę Miasta
4.	Monitoring i ocena realizacji programu	2012 -2032	Praca własna

Realizacja Programu jest procesem długotrwałym, w związku z czym zakłada się jego aktualizację celem dostosowania do zmieniających się warunków prawnych, finansowych i możliwości realizacyjnych.

11. PODSUMOWANIE

Niniejszy program opracowany został na podstawie danych inwentaryzacyjnych, opartych na spisie z natury z roku 2001, zaktualizowanych w roku bieżącym oraz informacji od poszczególnych właścicieli obiektów.

Azbest, pomimo wprowadzenia zakazu jego stosowania w nowych budynkach i technologiach, będzie elementem struktury wielu obiektów, jako materiał wbudowany, jeszcze przez kilkadziesiąt lat. Należy pamiętać, że nie jest szkodliwa sama obecność w budynku materiałów zawierających azbest. Niebezpieczeństwo pojawia się w wyniku nieprawidłowego obchodzenia się z tymi elementami, na skutek czego mogą one stać się niebezpieczne, będąc źródłem emisji włókien azbestowych do powietrza.

Wyroby zawierające azbest znajdujące się w budynkach nie są samoczynnym zagrożeniem dla jego mieszkańców, nie muszą być bezwzględnie usuwane z obiektu. Ważne jest, aby były one prawidłowo eksploatowane, tj. zgodnie ze swoim przeznaczeniem i zgodnie z zaleceniami dotyczącymi użytkowania wyrobów azbestowych lub ich opisem technicznym, ewentualnie gwarancją. W celu przedłużenia użytkowania wyrobów zawierających azbest i zachowania ich dobrego stanu, możliwa jest impregnacja lub pomalowanie. Dotyczy to tylko wyrobów, które są w dobrym stanie technicznym i których powierzchnia jest czysta. Są to, mimo wszystko rozwiązania tymczasowe, gdyż jedynie przesuwają w czasie istniejący problem, nie rozwiązując go.

Niewłaściwie zabezpieczone usuwanie płyt azbestowo – cementowych np. z dachów lub elewacji, stanowi często większe zagrożenie uwalniania włókien azbestowych do środowiska, niż pozostawienie tych wyrobów, gdy są w dobrym stanie technicznym, bądź zabezpieczone przez odpowiednie malowanie. W sytuacji jednak, gdy stan techniczny wyrobów azbestowo- cementowych wskazuje na konieczność ich pilnego usunięcia, wówczas usuwająca go specjalistyczna firma musi spełnić szereg wymogów prawnych.

Bardzo ważne jest zastosowanie się właścicieli i zarządców obiektów budowlanych do obowiązku prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest, oraz przekazywania właściwym organom danych o ilości, stanie i miejscu występowania azbestu.

Kompleksowe usystematyzowanie problematyki azbestu w Mieście, ma głównie na celu udzielenie wsparcia finansowego dla mieszkańców, którzy azbest posiadają (pomimo jednoznacznego wskazania w ustawie na właścicieli, jako osób zobowiązanych do jego samodzielnej likwidacji).

Postawa taka, zakładająca planowe podejście do problemu, w tym pomoc w postaci dofinansowania kosztów likwidacji azbestu ze środków własnych Miasta oraz przewidującą pozyskanie dotacji ze środków zewnętrznych, ma szansę przyczynić się do stopniowego zmniejszania ilości azbestu na terenie Miasta, a w konsekwencji do dotrzymania ustawowego terminu całkowitej jego likwidacji.

Zaproponowana forma dofinansowania, stawia jako warunek pomocy, spełnienie wszystkich wymogów formalnych dotyczących informowania o tych wyrobach oraz prowadzenia prac przy usuwaniu azbestu.

Niezwykle istotnym aspektem opracowania programu jest ochrona środowiska, skuteczna i kontrolowana likwidacja azbestu oraz posiadanie przez Prezydenta Miasta Tarnobrzeg, informacji o miejscach jego występowania. Wykluczy (a przynajmniej zminimalizuje) ewentualne próby pozbywania się go w sposób nielegalny, w tym porzucania na nielegalnych wysypiskach, zagłębieniach terenowych lub w lasach.

Istotne jest również, szerokie rozpropagowanie informacji zawartych w programie, prowadzenie szerokich działań edukacyjnych w tym zakresie i przekonanie całego społeczeństwa o tym, że skuteczna i zgodna z przepisami prawa likwidacja azbestu, to nie tylko problem jego właścicieli, ale również tych, na których może on oddziaływać w wyniku uszkodzenia lub zużycia, czyli wszystkich okolicznych mieszkańców.

Uzasadnienie o odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w tym wykonania prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. „Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Tarnobrzeg na lata 2012 – 2032”.

Zgodnie z art. 48 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.), organ opracowujący projekt dokumentu może, po uzgodnieniu z właściwymi organami, odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, jeżeli uzna, że realizacja postanowień danego dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, a projekt dokumentu dotyczy obszarów w granicach jednej gminy.

Stosownie zatem do art. 48 ust. 1 ww. ustawy, Prezydent Miasta Tarnobrzeg, pismem z dnia 17 października 2011 r. wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie, o uzgodnienie w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu dokumentu pn. „Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Tarnobrzeg na lata 2012 – 2032”.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie pismem z dnia 17 listopada 2011 r. znak: WOOŚ.410.1.62.2011.AP-2 zaopiniował pozytywnie zamiar odstąpienia od strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla ww. projektu dokumentu.

Podkarpacki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, opinią sanitarną z dnia 26 października 2011 r. znak: SNZ.465-117/11, uzgodnił w zakresie sanitarno – higienicznym, odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu „Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Tarnobrzeg na lata 2012 – 2032”.

Prezydent Miasta Tarnobrzeg, biorąc pod uwagę ww. uzgodnienia oraz uwarunkowania wynikające z art. 49 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) odstąpił od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu dokumentu pn. „Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Tarnobrzeg na lata 2012 – 2032”

Brak obowiązku przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania projektu ww. dokumentu na środowisko stwierdzono, zgodnie z art. 49 ww. ustawy po uwzględnieniu łącznie następujących uwarunkowań:

1. charakteru działań przewidzianych w dokumencie, w szczególności:
 - a) stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć,
 - b) powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach,
 - c) przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska,
 - d) powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska;
2. rodzaju i skali oddziaływania na środowisko, w szczególności:
 - a) prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań,

- b) prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych,
 - c) prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska;
3. cech obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko, w szczególności:
- a) obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu,
 - b) formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym.

W trakcie postępowania oceniono w/w uwarunkowania i ustalono:

Ogólnym zadaniem Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Tarnobrzeg jest określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest poprzez realizację działań, do których zalicza się m. in.:

- poprawa świadomości ekologicznej mieszkańców,
- działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników obiektów budowlanych zawierających wyroby azbestowe,
- coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest,
- organizacja odbioru odpadów zawierających azbest z nieruchomości osób fizycznych,
- monitoring i ocena realizacji programu.

Realizacja ww. działań ma na celu przede wszystkim poprawę jakości życia i ochronę zdrowia mieszkańców, poprzez oczyszczenie terenu miasta Tarnobrzeg z wyrobów zawierających azbest, oraz poprawę świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym zachęcanie do działań mających na celu usuwanie wyrobów azbestowych.

W projekcie Programu przedstawione zostały procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest oraz harmonogram realizacji poszczególnych zadań, wskazano również podmioty odpowiedzialne za ich realizację. W projekcie dokumentu nie zaplanowano działań mogących potencjalnie znacząco bądź zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.

Z analizy zapisów zawartych w przedmiotowym Programie wynika, że:

- określone w nich priorytety i cele ekologiczne oraz działania wpisują się w cele ochrony środowiska, określone na poziomie krajowym, wojewódzkim i powiatowym.
- realizacja działań w ramach projektów ekologicznych spowoduje poprawę bezpieczeństwa ekologicznego i jakości środowiska, a także przyczyni się do zachowania różnorodności biologicznej i dziedzictwa kulturowego,
- realizacja postanowień tego dokumentu, przy zapewnieniu odpowiednich procedur bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz przepisów w zakresie bezpiecznego usuwania i transportu nie powinna powodować występowania ryzyka dla zdrowia ludzi,
- projekt dokumentu dotyczy tylko jednej gminy.

Biorąc pod uwagę powyższe uznano, że dokument nie wyznacza ram dla realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz realizacja postanowień ww. dokumentu nie spowoduje oddziaływania na środowisko.

W związku z powyższym, odstąpiono od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu dokumentu pn. „Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Tarnobrzeg na lata 2012 – 2032”.